वैषम्याद्दृष्टार्थानां समुच्चय इति चेत् न प्रकृतयागप्रत्यवेक्षणेन दृष्टार्थत्वात् · सत्यपि चादृष्टार्थत्वे निरपेक्षाणां गत्यन्तरे सति समुच्चयानाश्रयणात् आग्नेयादिभिः कृतार्थैरुपेक्षितः सन्नगत्या पुनस्तेष्वेव भवेत् अस्ति चास्य गतिरुपांशुयाज इति · किं च न चाविज्ञातलिङ्गानां प्रक्रियादिनियोजिका असीत्यस्य च सामर्थ्यं संनिधावुपसंहृतम् · अद्भिर्नामासीत्यस्पष्टलिङ्गोऽयम् न चेदृशं सन्तं प्रकरणं विनियोक्तुं क्षमम् · अयमसिशब्दो युष्मदर्थविषयत्वात्संनिहितमभिमुखं चाभिधत्ते नान्यम् उपांशुयाजश्च संनिहितोऽभिमुखश्चेत्यभिधानसामर्थ्यं क्रमादुपांशुयाजविषयं विज्ञायते · ततश्च लिङ्गेन प्रकरणं बाध्यतऽएवेत्यदोषः · अतः कर्कोक्तं यत्किंचित् पितृभूत्युक्तमेव साधीयः । संनिधावाम्नानेनापि विनियोगो भवति · विकृतौ यदपूर्वमङ्गं पठ्यते तदपि मया किं कर्तव्यमित्येवं साकाङ्क्षं भवति · प्रधानस्य तु प्राकृतैरङ्गैर्निराकाङ्क्षस्य तदपेक्षा यद्यपि नास्ति तथापि तस्यापूर्वाङ्गस्यानर्थक्यं परिहाय तत्प्रति प्रधानस्यापेक्षां परिकल्प्य तस्य सम्बन्धः क्रियेत यथा देवसूहविरादीनामुपहोमादीनां च । समाख्या यौगिकी संज्ञा · हौत्रमाध्वर्यवमौद्गात्रमित्यादिका वैदिकी · प्रोक्षणीरित्यादिका लौकिकी च · तत्राध्वर्युर्वृतमात्र एवमपेक्षते मया किं कर्तव्यमिति तदपेक्षमाणस्य[1] यदि न कुतश्चिद्विशेषोऽवगम्यते ततो यत्किंचिदिति भविष्यतीति · तथाध्वर्यवसंज्ञितं कर्म को मे कर्ता भविष्यतीत्येवमेव विशेषमपेक्षते · तत्र शब्दार्थज्ञस्यादित एवैषोत्प्रेक्षा प्रत्येकं भवति यदस्याध्वर्योः कर्म तदाध्वर्यवशब्दवाच्यं भवति तथाध्वर्यवस्य यः कर्ता तस्याध्वर्युर्नामेति · एवं सर्वसमाख्यासु वाच्यम् ॥ सूत्रकारेण चैतानि प्रमाणानि स्वस्वविषयऽउक्तानि · तथा हि काष्ठं हिरण्यं वाभिजुहुयात् श्रुतेरित्यत्र (२५. ३. २.) श्रुतिः काष्ठहिरण्ययोर्विनियोजकत्वेनोक्ता · तेषामारम्भेऽर्थतो व्यवस्था तद्वचनत्वादिति (१. ३. ४.) मन्त्रलिङ्गाच्चेति (१. ४. २६.) च लिङ्गमुक्तम् · वत्सजानुं त्रिवृतं भूतकार्यं वा पशुब्रह्मवर्चसान्नाद्यकामा यथासंख्यमिति (१. ३. २३.) यथासंख्यरूपं स्थानम् · प्रयाजेषु संनिधेः (३. २. १५.) दशमे वा [संनिधेरिति] (१२. ४. ६.) संनिधिपाठलक्षणं स्थानम् ·

१) °पेक्ष्यमाणस्य २.